

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки
Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра психології і соціальної роботи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-педагогічної
роботи
М. Б. Боднар
2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПСИХОЛОГА У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

рівень вищої освіти – *другий (магістерський)*

галузь знань – *01 Освіта / Педагогіка*

спеціальність – *012 Дошкільна освіта*

освітньо-професійна програма – *Дошкільна освіта. Практична психологія*

Кременець – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійна діяльність психолога у закладах освіти» для здобувачів освіти, які навчаються за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Кременець, 2023 р. 25 с.

Розробник: Маріанна Ярошук, доцент кафедри психології і соціальної роботи, кандидат психологічних наук, доцент.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи.

Протокол від 01 вересня 2023 року № 1.

Завідувач кафедри

Тетяна НОВАК

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна	
Змістових модулів – 1	Спеціальність: 012 Дошкільна освіта Освітньо- професійна програма: Дошкільна освіта. Практична психологія	Рік підготовки	
		I	I
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 1		Семестр	
		II	II
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітній рівень: другий (магістерський)	Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		–	
		Самостійна робота	
		30 год.	50 год.
Форма контролю: екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):
 для денної форми навчання – **50/50**
 для заочної форми навчання – **17/83**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчального курсу «Професійна діяльність психолога у закладах освіти» є формування професійної компетентності практичного психолога щодо діяльності психологічної служби в системі освіти України.

Програма передбачає такі форми навчальної роботи: лекції, семінарські заняття, самостійну роботу студентів, виконання індивідуальних науково-дослідних завдань.

Викладання курсу здійснюється з врахуванням знань студентів із курсів «Основи психодіагностики», «Основи психологічного консультування», «Основи психокорекції з практикумом».

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Професійна діяльність психолога у закладах освіти» є: ознайомлення студентів з основними законодавчо-нормативними та інструктивними документами, які визначають роботу психологічної служби в системі освіти України; розкриття змісту та специфіки діяльності практичного психолога у закладах освіти (ЗДО, ЗЗСО, ЗВО, позашкільних закладах); презентація технік роботи практичного психолога з обдарованими дітьми, дітьми з девіантною поведінкою, з вихователями (вчителями, викладачами).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти такими **компетентностями**:

Інтегральна компетентність	Здатність компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах фахової передвищої, вищої освіти, діяльності практичного психолога закладу освіти, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.
-----------------------------------	--

Загальні компетентності:

Загальні компетентності (ЗК)	<i>Компетентності, визначені стандартом вищої освіти України за спеціальністю 012 Дошкільна освіта для другого (магістерського) рівня вищої освіти</i> КЗ-1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-5. Здатність працювати в команді. КЗ-6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. <i>Компетентності, визначені закладом вищої освіти</i> КЗ-8. Навички використання інноваційних та комунікаційних технологій.
-------------------------------------	---

<p>компетентності спеціальності (КС)</p>	<p>КС-3. Здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами.</p> <p>КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.</p> <p>КС-6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.</p> <p>КС-7. Здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками.</p> <p>КС-8. Здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики.</p> <p>КС-10. Здатність визначати актуальні напрями і завдання психологічної профілактики з урахуванням моніторингу та аналізу соціально-психологічної ситуації в закладі освіти відповідно до визначених завдань, особливостей розвитку та вікових особливостей цільових аудиторії.</p> <p>КС-11. Здатність обирати та практично застосовувати інструменти (методи, методики, процедури), види, форми та змістове наповнення психологічної просвіти відповідно до визначених напрямів та завдань, потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії.</p> <p>КС-12. Здатність обирати та практично застосовувати методи психологічної діагностики відповідно до визначених завдань, потреб цільової аудиторії та актуального стану освітнього середовища.</p> <p>КС-13. Здатність визначати структуру, зміст, види психологічної допомоги (психологічне консультування, психологічний супровід, психологічний тренінг, розвивальна діяльність), форми (індивідуальна, групова, сімейна) та методи відповідно до запиту та/або виявленої потреби в такій допомозі.</p> <p>КС-14. Здатність надавати психолого-педагогічну допомогу педагогічним працівникам в організації освітнього процесу та створенні, підтримці та розвитку психологічного безпечного освітнього середовища, брати участь в діяльності закладу освіти із</p>
---	--

	<p>забезпечення освітньої діяльності та освітнього процесу, передбаченої законодавством та установчими документами.</p> <p>КС-15. Здатність до самоорганізації, планування та підготовки до здійснення трудових функцій психологом.</p>
Програмні результати навчання	
	<p>ПРН-1. Критично осмислювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування дошкільної освіти в Україні.</p> <p>ПРН-3. Встановлювати взаємодію з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців та батьками з метою забезпечення якості дошкільної освіти, реалізації дослідницьких та інноваційних проектів.</p> <p>ПРН-4. Аналізувати й порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини дошкільного віку в різних видах діяльності.</p> <p>ПРН-6. Здійснювати психолого-педагогічне керівництво індивідуальним розвитком особистості дитини.</p> <p>ПРН-13. Визначати та прогнозувати актуальні напрями психологічної профілактики відповідно до визначених завдань.</p> <p>ПРН-14. Обгрунтовано вибирати та застосовувати ефективні інструменти (методи, методики, процедури), форми та зміст психологічної просвіти, складати та реалізовувати просвітницькі програми, аналізувати і обирати оптимальні педагогічні технології навчання і виховання здобувачів освіти.</p> <p>ПРН-15. Застосовувати психодіагностичні методи для збору емпіричних даних з урахуванням індивідуальних, гендерних, вікових особливостей учасників освітнього процесу та процедури застосування методу.</p> <p>ПРН-16. Визначати та обирати зміст, вид та форму психологічної допомоги відповідно до потреб, особливостей розвитку та вікових особливостей цільової аудиторії.</p> <p>ПРН-17. Надавати педагогічним працівникам допомогу в організації ефективної освітньої діяльності та попередження професійного й емоційного вигорання, брати участь у відповідних видах діяльності в діяльності закладу освіти із забезпечення освітньої діяльності та освітнього процесу (педагогічній раді,</p>

	команді психолого- педагогічного супроводу, комісії з розгляду випадків булінгу, застосуванні заходів виховного впливу до сторін булінгу, формування індивідуальної освітньої траєкторії в різних організаційних формах роботи, передбаченої законодавством та установчими документами)
--	---

3. Програма навчальної дисципліни Змістовий модуль 1.

Тема 1. Концепція Нової української школи: сучасні виклики та актуальні проблеми.

Виклики й пріоритети освіти XXI століття: виклики сучасності, три глобальні цілі для освіти, чотирирівнірна модель освіти. Теорія поколінь: діти НУШ, хто вони і як їх навчати? Фокус на розвиток здатностей і компетентностей: особисті здатності (концепція множинного інтелекту), життєві навички, ключові компетентності для навчання протягом життя.

Тема 2. Розвиток інклюзивної компетентності педагогічних працівників.

Реалізація Закону України «Про освіту» в частині інклюзивного навчання. Команда психолого-педагогічного супроводу та її роль у здійсненні корекційно-розвиткової роботи та педагогічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація корекційно-розвиткових ліній: сенсомоторної, мовленнєвої, пізнавальної та особистісної. Психолого-педагогічні підходи у роботі з сім'ями дітей з особливими освітніми потребами. Особливості внутрішньо-сімейних взаємин на рівні дитячо-батьківських та шлюбно-партнерських стосунків. Програма психолого-педагогічного супроводу батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Переваги інклюзивної освіти для усіх учасників освітнього процесу: дітей з особливими освітніми потребами та їхніх однолітків, батьків дітей з особливими освітніми потребами, педагогів, керівників закладів освіти, місцевих громад і суспільства в цілому. Основні бар'єри на шляху до впровадження інклюзивної освіти: фізичні, інформаційні, інституційні, ментальні.

Тема 3. Розвиток емоційного благополуччя педагогічного працівника. Профілактика емоційного вигорання.

Визначення поняття «емоційне благополуччя». Здійснення теоретико-методологічний аналізу феномена емоційного вигорання. Визначення, що даний феномен – це симптомокомплекс, дія якого охоплює всі основні структурні рівні особистості. Аналіз основних підходів, особливостей,

факторів, що сприяють виникненню даного синдрому. Розглядається комбінація трьох чинників: фізичного, емоційного та когнітивного виснаження чи втоми. Визначення моделі емоційного вигорання, особливості впливу даного синдрому на особистість у професійній діяльності.

Тема 4. Нормативно-правове забезпечення діяльності працівників психологічної служби у системі освіти. Організація діяльності практичних психологів, соціальних педагогів у системі освіти на виконання Законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».

Перелік та короткий аналіз законодавчої, нормативно-правової бази України щодо діяльності працівників психологічної служби у системі освіти. Професійний стандарт «Практичний психолог закладу освіти»: трудові функції практичних психологів закладів освіти, їх сутність та зміст, межі компетенції практичного психолога.

Вимоги до ведення документації працівниками психологічної служби. Типові зразки документації та види документації (для загального та службового використання), відповідно до листа МОН України від 24.07.2019 №1/9-477 та наказу МОН України «Про затвердження Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти» від 19.10.2001 р. № 691. Планування роботи практичних психологів системи освіти згідно з професійним стандартом.

Нормативно-правові, етичні стандарти роботи працівників психологічної служби з попередження насильства у школі. Нормативно-правові документи, що регулюють діяльність з розв'язання ситуацій можливого булінгу (цькування), домашнього насильства. Системна організація роботи, завдання працівників психологічної служби щодо запобігання та протидії булінгу (цькування) у закладах освіти, оцінювання потреб сторін булінгу, відповідно до наказу МОН України від 28.12.2019 № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти».

Тема 5. Психосоціальна допомога учасникам освітнього процесу у кризових та посткризових умовах життя. Техніки самопомоги при стресі. Технологія консультативної взаємодії у роботі практичного психолога закладу освіти.

Сутність понять «психологічна допомога» та «психосоціальна допомога».

Психосоціальна допомога дітям та іншим учасникам освітнього процесу як задоволення базових безпекових потреб особистості. Огляд підходів до надання психосоціальної допомоги, фокус уваги та потреба у втручанні: травма-підхід і підхід резилієнс, ролі «жертви» і «того, хто справляється».

Складники психологічної резиліентності у дітей. Фактори, які сприяють формуванню резиліентності до травмуючої події у дітей. Базове ставлення педагога до дитини, яка пережила психотравмуючі події.

Діяльність фахівця психологічної служби в підході резилієнс по наданню допомоги учасникам освітнього процесу в кризових ситуаціях. Здатність визначати структуру, зміст, види психологічної допомоги, форми та методи, відповідно до запиту або виявленої потреби.

Тема 6. Професійний інструментарій працівника психологічної служби: вимоги, експертна оцінка. Базові підходи до надання першої психологічної допомоги.

Інформаційна база професійного інструментарію працівника психологічної служби, вимоги до інструментарію (методів, методик, процедур).

Нормативно-правова база організації та проведення експертизи психологічного, соціологічного інструментарію.

Вимоги до оформлення просвітницьких, профілактичних, корекційно-розвиткових, розвивальних програм, які використовують працівники психологічної служби.

Тема 7. Особливості надання соціально-педагогічної, психологічної допомоги учасникам освітнього процесу у випадках делінквентної поведінки підлітків.

Делінквентна поведінка як вид девіантної поведінки дітей та молоді. Зовнішні та внутрішні фактори, що викликають формування делінквентної поведінки. Причини виникнення делінквентності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Кількість годин				
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				ус	у тому числі			
		лекції	практичні	лабораторні	самостійна робота		лекції	практичні	лабораторні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1.										
Організація психологічної служби в закладах освіти										
Тема 1. Концепція Нової української школи: сучасні виклики та актуальні проблеми.	10	2	2		6					
Тема 2. Розвиток інклюзивної компетентності педагогічних працівників.	8	2	2		4	29	2	2		25
Тема 3. Розвиток емоційного благополуччя педагогічного працівника. Профілактика емоційного вигорання.	8	2	2		4					
Тема 4. Нормативно-правове забезпечення діяльності працівників психологічної служби у системі освіти. Організація діяльності практичних психологів, соціальних педагогів у системі освіти на виконання Законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».	8	2	2		4					
Тема 5. Психосоціальна допомога учасникам освітнього процесу у кризових та посткризових умовах життя. Техніки самопомоги при стресі. Технологія консультативної взаємодії у роботі практичного психолога закладу освіти.	8	2	2		4					
Тема 6. Професійний інструментарій працівника психологічної служби: вимоги, експертна оцінка. Базові підходи до надання першої психологічної допомоги.	8	2	4		4					

Тема 7. Особливості надання соціально-педагогічної, психологічної допомоги учасникам освітнього процесу у випадках делінквентної поведінки підлітків.	10	2	2		4					
								2		
Усього годин	60	14	16		30	60	4	6		50

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Концепція Нової української школи: сучасні виклики та актуальні проблеми.	2	2
2.	Розвиток інклюзивної компетентності педагогічних працівників.	2	
3.	Розвиток емоційного благополуччя	2	

	педагогічного працівника. Профілактика емоційного вигорання.		
4	Нормативно-правове забезпечення діяльності працівників психологічної служби у системі освіти. Організація діяльності практичних психологів, соціальних педагогів у системі освіти на виконання Законів України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».	2	2
5.	Психосоціальна допомога учасникам освітнього процесу у кризових та посткризових умовах життя. Техніки самодопомоги при стресі. Технологія консультативної взаємодії у роботі практичного психолога закладу освіти.	2	
6.	Професійний інструментарій працівника психологічної служби: вимоги, експертна оцінка. Базові підходи до надання першої психологічної допомоги.	4	2
7.	Особливості надання соціально-педагогічної, психологічної допомоги учасникам освітнього процесу у випадках делінквентної поведінки підлітків.	2	
Усього		16	6

Семінарське заняття № 1

Тема: Концепція Нової української школи: сучасні виклики та актуальні проблеми.

1. Мета і ключові компоненти Концепції Нової української школи. Педагогіка партнерства, дитиноцентризм.
2. Фокус на розвиток здатностей і компетентностей.
3. Ключові компетентності й наскрізні вміння.
4. Визначення та порівняння ключових компетентностей, визначених у Європі та в Україні.
5. Практичне застосування компетентнісного потенціалу освітніх галузей.
6. Наскрізні вміння: визначення поняття та практичне застосування. Порівняння ключових умінь, визначених в нормативних документах України та Європи.

Семінарське заняття № 2

Тема: Розвиток інклюзивної компетентності педагогічних працівників.

1. Сучасний ефективний освітній простір і безпечне освітнє середовище: засади універсального дизайну та питань доступності при формуванні безпечного, здоров'язберезувального та інклюзивного освітнього середовища.
2. Застосування сучасних здоров'язберезувальних технологій в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти при формуванні безпечного, здоров'язберезувального та інклюзивного освітнього середовища.
3. Досвід навчальних закладів у формуванні безпечного, здоров'язберезувального та інклюзивного освітнього середовища.

Семінарське заняття № 3

Тема: Розвиток емоційного благополуччя педагогічного працівника.
Профілактика емоційного вигорання.

1. Мозкова атака: створення шкали «Емоційного усвідомлення».
2. Ознайомлення з виконання вправ на поглиблення емоційного самоусвідомлення, формування умінь управляти емоціями, компетентності у часі, позитивного мислення, соціальної чуйності, толерантності до інших, асертивності поведінки, готовності до кооперації і співтворчості; розвиток особистісної автентичності, експресивності та емоційної виразності, підвищення емоційної свободи.
3. Здійснення аналізу вправ та рефлексії, які охоплюють когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти.

Семінарське заняття № 4

Тема: Нормативно-правове забезпечення діяльності працівників психологічної служби у системі освіти.

1. Освітні втрати та ризики: сутність понять. Мішені вимірювання та методи.
2. Напрямки роботи практичного психолога на подолання наслідків «психологічних втрат» в контексті освітніх втрат: психологічна допомога учням в закладах загальної середньої освіти; підвищення психологічної компетентності педагогічних працівників у питаннях надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.
3. Явища «конфлікт», «агресія», «насильство», «булінг (цькування)» – як ризики для психологічної безпеки в закладі освіти. Психологічне розуміння даних понять.
4. Психологічні та соціальні причини конфліктів, агресії, насильства у шкільному середовищі. Проблема толерування насильства у закладі освіти.

Семінарське заняття № 5

Тема: Психосоціальна допомога учасникам освітнього процесу у кризових та посткризових умовах життя.

1. Консультування як вид діяльності практичного психолога й процес надання психологічної допомоги. Основні поняття: психологічне консультування, принципи добровільності, доброзичливості, конфіденційності, професійної вмотивованості, розмежування особистісних та професійних стосунків.
2. Етапи консультативної взаємодії, консультативний контакт.
3. Інтеграція методики, теорії і практики консультативної взаємодії в цілісний теоретико-практичний підхід. Аналіз технік.
4. Специфіка кризового психологічного консультування та в дистанційних умовах.

Семінарське заняття № 6

Тема: Професійний інструментарій працівника психологічної служби: вимоги, експертна оцінка.

1. Поняття «надзвичайна ситуація», «стрес», «перша психологічна допомога». Реакції організму на стрес.
2. Перша психологічна допомога (ППД) як сукупність заходів загальнолюдської підтримки та практичної психологічної допомоги людям, які зазнали впливу значних стресорів.
3. Завдання першої психологічної допомоги та особливості надання допомоги потерпілим.
4. Особливості взаємодії в умовах надзвичайної ситуації. Що необхідно робити під час надання ППД, що заборонено, чим не є перша психологічна допомога.

5. Рівні психологічної допомоги. Ефективна комунікація у надзвичайній ситуації. Особливості встановлення контакту з потерпілим, робота з людиною у стані збудженості.

Семінарське заняття № 7

Тема: Особливості надання соціально-педагогічної, психологічної допомоги учасникам освітнього процесу.

1. Роль, завдання і методи профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

2. Сутність роботи практичного психолога з підлітками з делінквентною поведінкою.

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1.	Розкрийте алгоритм дій практичного психолога закладу освіти у ситуації можливого булінгу, визначений у листі МОН України «Роз'яснення щодо застосування наказу Міністерства освіти і науки України» від 28.12.2019 № 1646 (№ 1/9-207 від 13.04.2020).	6	5
2.	Надайте характеристику психологічним, соціальним, організаційним та системним бар'єрам, що існують при запровадженні визначених МОН України алгоритмів реагування практичних психологів на булінг (цькування) та домашнє насильство.		5
3.	Охарактеризуйте психологічно безпечне освітнє середовище.		5
4.	Проаналізуйте компоненти моделі вивчення забезпеченості потреб дитини та сім'ї «Дитина в захищеному та сприятливому середовищі» на виявлення можливих факторів ризику, що можуть спричиняти у дитини поведінку кривдника (булера), або потерпілого (жертви булінгу).	4	5
5.	Охарактеризуйте складники психологічної резилієнс у дітей та фактори, які сприяють формуванню резилієнс.	4	5
6.	Назвіть особливості прояву стресу та техніки самопомоги, корисні для Вашої особистої психофізіології.		

7.	Завдання та зміст роботи практичного психолога закладу освіти у складі команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі освіти (відповідно до наказу МОН України від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірною Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти»).	4	5
8.	Професійні компетентності та зміст роботи практичного психолога з надання психологічної допомоги за запитом та /або виявленою потребою в такій допомозі відповідно до професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти».		5
9.	Психологічне консультування як вид роботи (трудова функція «Надання психологічної допомоги за запитом та/або відповідно до виявленої потреби в такій допомозі», відповідно до професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти»). Застосування технік індивідуального психологічного консультування з учасниками освітнього процесу.	4	5
10.	Характеристика трудової функції «Здійснення власного професійного розвитку та самоосвіти» відповідно до професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти».	4	5
11.	Особливості атестації практичних психологів закладів освіти.	4	5
Разом		30	50

Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється на семінарських заняттях.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи на семінарських та практичних заняттях

1–2 бали – здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв’язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання здобувач вищої освіти є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв’язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв’язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Здобувач вищої освіти здатен на рецензію відповіді іншого здобувач вищої освіти; здатен опрацювати матеріал самостійно.

4 бали – здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об’єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв’язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

1. Історія розвитку та сучасний стан психологічної служби у закладах освіти
2. Організація психологічної служби в закладах освіти України.
3. Функції психологічної служби в системі освіти.
4. Освітньо-кваліфікаційна характеристика практичного психолога .
5. Організація та планування роботи практичного психолога.
6. Етика праці психолога і кодекс поведінки.
7. Планування і звітність практичного психолога.
8. Основні напрямки діяльності практичного психолога.

9. Зміст і форми співпраці практичного психолога з педагогічним колективом.
10. Кваліфікаційні вимоги до практичного психолога в системі освіти. Загальне та специфічне в основних та спеціальних вимогах до практичного психолога.
11. Роль практичного психолога дошкільного навчального закладу у створенні психологічного комфорту в колективі дітей.
12. Права практичного психолога в психологічній службі системи освіти.
13. Документація практичного психолога.
14. Методи роботи практичного психолога дошкільного освітнього закладу.
15. Обладнання кабінету практичного психолога.
16. Психологічна служба початкової школи.
17. Напрямки діяльності психологічної служби загальноосвітньої школи.
18. Основи організації психологічної служби в освітніх та позашкільних закладах.
19. Робота психолога із соціально та педагогічно занедбаними дітьми та дітьми і підлітками, що постраждали від насилля.
20. Особливості роботи психолога з батьками та педагогічними колективами у закладах освіти.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння здобувач вищої освіти навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність здобувач вищої освіти диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного та творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

Порядок подання та захист ІНДЗ

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату обсягом до 10, або презентація обсягом 15-20 слайдів.
2. ІНДЗ подається викладачу не пізніше ніж за 2 тижні до підсумкового контролю або завершення семестру.
3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (семінарському, практичному) на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту здобувач вищої освіти про виконану роботу (до 5-ти хв.).
4. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Максимальна кількість балів – 20.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння

студентом навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

1-2 балів – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується у хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

3-5 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

6-9 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

10-13 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

14-16 балів – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної

навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

17-20 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом

засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

8. Методи навчання

Лекції (традиційні, лекції-презентації з використанням ІКТ), розповідь, пояснення, семінарські заняття, проблемна бесіда, дискусія, ілюстрування, самонавчання, навчальні дослідження, відеометод, інструктаж, інтерактивні вправи, творчі завдання, консультації.

9. Методи контролю

Поточне оцінювання: усне та письмове опитування, поточне тестування, оцінювання презентацій, ІНДЗ, самостійної роботи. Підсумковий контроль - екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти у процесі поточного і проміжного контролю

Поточне тестування та самостійна робота								Тест	ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1										
Теми										
1	2	3	4	5	6	7	7			
5	5	5	5	5	5	5	5	40	20	100

Шкала оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти під час підсумкового контролю, яка передбачає співвідношення питомої ваги результатів поточного й проміжного контролю та результатів здачі екзамену

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою академії	Підсумкова оцінка	
			Результати поточного та проміжного контролю – коефіцієнт 0,5	Результати здачі екзамену – коефіцієнт 0,5
A	Відмінно	90 – 100	90 – 100	90 – 100
B	Добре	82 – 89	82 – 89	82 – 89
C		75 – 81	75 – 81	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74	67 – 74	67 – 74
E		60 – 66	60 – 66	60 – 66
FX	Незадовільно	35 – 59	35 – 59	35 – 59
F		0 – 34	0 – 34	0 – 34

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): студент виявляє міцні, глибокі і системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити і користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички, досягнення педагогічної науки; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–89): студент виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати і систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при

відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «3» («задовільно») (75–81): студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі і осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності і послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати і робити певні, але неконкретні і неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити і викласти свою думку.

Оцінка Е «2» («незадовільно») (60–66): має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях.

Оцінка FХ «2» («незадовільно») (35–59) (з можливістю повторного складання: з обов'язковим повторним курсом) – не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосування знань в практичних ситуаціях.

11. Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення, періодичні видання, посібники, мультимедійні презентації за змістом тем.

12. Рекомендована література

Базова література:

1. Бенера В.Є. Психологічна служба в закладах освіти. Практикум : навч. посібник для вищих навчальних закладів. Тернопіль: Збруч, 2008. 560 с.
2. Верко С.С. Психолог в організації: “за” і “проти”. *Актуальні проблеми психології: Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія.* Київ, 2002. С.207-211.
3. Галян, І. М. Психодіагностика : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2009. 464 с.
4. Гончарова Н.О. Основи професійної орієнтації: навч. посібник / за ред. В.Ф.Моргуна. Київ, 2010. 168 с.
5. Документація психолога /упоряд. Т. Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ: Ред. загальнопед. газ., 2005. 120 с.

6. Збірник нормативно – правових документів психологічної служби та ПМПК системи освіти України/ упоряд. В. Г. Панок, І. І. Цушко, А.Г. Обухівська. Київ: Шк. світ, 2008. 256с.
7. Збірник нормативно-правових документів психологічної служби освіти України. Київ: Ніка-Центр, 2004. 128 с.
8. Конвенція про захист прав та гідностей людини у зв'язку з використанням досягнень медицини та біології: Конвенція про права людини та біомедицину. — ETS — Коротка інформація щодо діяльності системи центрів соціальних служб для молоді. *Практична психологія і соціальна робота*. 1999. № 7. С. 9 – 15.
9. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами: методичний посібник. Київ: Літера ЛТД, 2006. 416 с.
10. Легка Л.М., Семенча Л.Г. Організація діяльності психологічних служб: навч. посібник. Львів: Новий Світ – 2000, 2009. 372 с.
11. Максименко С.Д., Ільїна Т.Б. До проблеми розробки освітньо-кваліфікаційної характеристики сучасного психолога. *Практична психологія та соціальна робота*. 1999. № 1. С. 2-6.
12. Марінушкіна О.Є., Замазій Ю. О. Порадник практичного психолога. Харків: Основа, 2007. 240 с. (Дошкільний навчальний заклад. Психологія виховання).
13. Матвеева М.П. Організація роботи шкільного психолога: метод. рекомендації. Кам'янець-Подільський, 2001. 167 с.
14. Митник О.Я. Формування культури мислення молодшого школяра: теорія і практика: монографія. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 368 с.
15. Митник О.Я. Як навчити дитину мистецтва мислення. Київ: Початкова школа, 2006. 104 с.
16. Митник О.Я. Психолого-педагогічні умови побудови творчого навчально- виховного процесу на уроці. *Рідна школа*. 2013. № 6. С. 31 – 36.
17. Митник О.Я., Томаржевська І.В. Профорієнтаційна робота у ЗНЗ як засіб забезпечення успіху в подальшій професійній кар'єрі випускника. *Рідна школа*. 2016. № 5–6. С. 25 – 29.
18. Митник О., Рижньова Л., Захарченко Л. Як виховувати дошкільника-діяча. *Дошкільне виховання*. 2016. № 2. С. 6 - 10.
19. Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика/ за ред. В.І. Бондаря; упоряд. О.Я. Митник. Київ: Початкова школа, 2011. 384 с.
20. Організація та науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби і ПМПК / за наук. ред. В.Г. Панка та І.І. Цушка. Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 173 с.
21. Панок В.Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку: монографія. Чернівці: Технодрук, 2010. 486 с.
22. Панок В.Г. Практична психологія як галузь професійної діяльності. *Панок В., Титаренко Т., Чепелева Н. Основи практичної психології: підручник*. Київ: Либідь, 1995. С.127-131.

23. Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. №2. С. 58–60.

24. Положення про психологічну службу системи освіти України. *Практична психологія та соціальна робота*. 2000. № 2. С. 11 – 17 с.

25. Технології роботи організаційних психологів: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядипломної освіти / за наук. ред. Л. М. Карамушки. Київ: Фірма ІНКОС, 2005. 366 с.

Додаткова:

1. Кочерга О. О. Дитячі страхи, неврози, темперамент : корекційна робота психолога / упоряд. О.Главник. Київ: Шкільний світ, 2002. 23 с.

2. Панок В.Г. Психологічна служба: підручник. Київ: Ніка-Центр, 2016. 362 с.

3. Панок В.Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку : монографія. Київ: Технодрук, 2010. 486 с.

4. Панок В.Г., Титаренко Т.М., Чепелєва Н.В., Рибалка В.В. Основи практичної психології: підручник. Київ, 2006. 245 с.

5. Помиткіна Л.В. Психодіагностика в процесі консультативної діяльності. *Булах І. С. Консультативна психологія: підручник*. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2014. С.191–209.

6. Помиткіна Л.В. Психологія прийняття особистістю стратегічних життєвих рішень: монографія. Київ: Кафедра, 2013. 381 с.

7. Помиткіна Л.В. Психодинамічна неконгруентність особистості: діагностика, корекція та консультування: монографія. Київ: Книжкове вид-во НАУ, 2007. 180 с.

8. Ямницький В.М. Розвиток життєтворчої активності особистості. Практикум. Одеса: СВД М.П.Черкасов, 2008. 249 с.

9. Психологічна служба: методичні рекомендації до самостійної роботи студентів /уклад. Л.В.Помиткіна. Київ: НАУ, 2015. 28 с.

10. Психологічна служба: навч.-метод. посіб. для студентів і викладачів. Кам'янець-Подільський: Рута, 2012. 488 с.

11. Робота психолога та соціального педагога в закладах освіти: збірник нормативних документів / уклад. І.С.Загурська. Житомир, 2010. 85с.

13. Інформаційні ресурси

1.http://uondmr.at.ua/news/proekt_polozhennja_pro_psikhologichnu_sluzhb_u_sistemi_osviti_ukrajini/2017-06-15-958 – положення про психологічну службу в закладах освіти.